

Gerstrøms købmandsgård i 1945.

Min læretid hos C. F. Gerstrøm

AF PAUL MARCUSSEN, RINGSTED

Uden helt at kunne præcisere noget grundlæggende ønske om en læreplads i netop denne forretning, så har den position som "Gerstrøms kommissær" indtog i byens bevidsthed uden tvivl spillet en rolle for såvel mit, som mine forældres valg af læreplads efter afsluttet realeksamen fra Allingåbro Realskole i sommeren 1951.

Det er svært at definere, hvorvidt positionen skyldtes andet end gruppens størrelse med, som den eneste forretning i byen, en førstekommissær og fire butikslærlinge samt en kontorelev i grovvarer afdelingen. Men en atmosfære af pli og dannelse som fællesnævner for omgang med såvel kunder, arbejdsfæller som købmændene A. J. Gerstrøm og P. V. Lüneborg og deres familier har uden tvivl været af betydning for den generelt positive opfattelse af gruppen, som absolut også deltog og bidrog aktivt til byens liv.

Jeg tiltrådte som yngste lærling 15. juli 1951 og som sådan naturligvis nederste i den hierarkiske opdeling af arbejdsopgaver mellem lærlinge, hvilket bl.a. inde-

bar mørkeblå kittel fremfor hvid som for de ældre lærlinge. Årsagen var den enkle, at man som yngste lærling havde mange arbejdsopgaver i bagbutikken med rengøring og oprydning og ikke mindst aftapning af eddike, saltsyre, salmiakspiritus, terpentin, sprit, petroleum m.v.

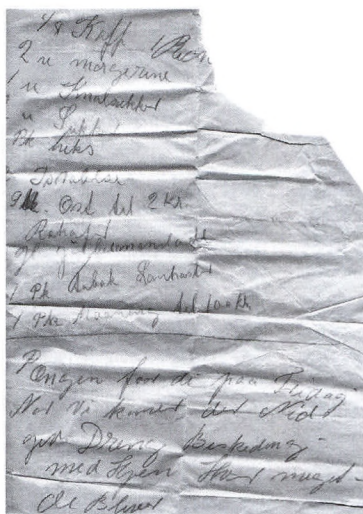
Desuden fungerede man også som bybud med udkørsel af varer til kunder på enten budcykel med en foran styret placeret hylde eller cykel med lavt placeret varehylde, en såkaldt Long John og endelig en tredje mulighed med en trehjulet ladcykel, som blev anvendt til transport af sække med bl.a. hønsefoder, 50 stk.'s ølkasser og koks og cinders til kakkelovne.

Her først i 50'erne var selvbetjening, der som forudsætning jo har industrielt færdigpakkede varer, endnu et ukendt fænomen, selvom der dog selvfølgelig var en del varegrupper, emballeret fra fabrikkerne klar til direkte placering på hylderne. Men mel, sukker, salt, kartoffelmel, gryn m.m. blev vejet af i størrelse ½, 1, 2 og 5 kg poser. Sværvægteren i disse afvejninger var hvedemel, hvor man hver torsdag afvejede ca. 500 kg fordelt på 1, 2 og 5 kg poser. Hvor denne proces foregik i bagbutikken, så foregik sukkerafvejning inde i butikken, primært 1 og 2 kg poser. Apropos poser, så var noget af det første, man skulle lære, poselukningen og man blev ikke betroet denne opgave i afvejningsprocessen, inden man kunne udføre en forsvarlig lukning af poserne.

Det hører også med i en omtale af afvejningsprocessen, at den 100 kg tunge suklersæk skulle bæres på ryggen ned af trappen fra lagerloftet til butikken og det var en mærkedag, når man efter at have trænet teknikken med mindre tunge sække, lykkedes med at gennemføre turen ned af trappen med suklersækken på ryggen.

Arbejdsdagen startede kl. 07.00 ikke mindst for at kunne betjene dagens første kunde-gruppe, "mælkekuskene", der, inden man afleverede den nymalkede mælk fra landmændene på mejeriet, aflagde håndskrevne ordresedler fra landhusholdningerne på nødvendige dagligvarer, som blev pakket forsvarligt med avis-papir inderst og yderst indpakkingspapir klar til afhentning, når mælkekusken havde afsluttet leveringen på mejeriet.

Det er vel unødvendigt at anføre, at ligesom færdigheden poselukning skulle nævnte indpakkingsproces også udføres med perfektion. Selvom klisterpapir – navnet tape er først taget i brug langt senere – var en mulighed til lukning af pakkerne, så var snoren den mest anvendte til forsvarlig lukning af pakken.

Butikslokalet fra A. J. Gerstrøm og P. V. Lüneborgs tid.

Det var væsentlige færdigheder, der stort set var i brug ved hver eneste kunde-
betjening, når det betænkes, at svedsker, abrikoser, rosiner, mandler, kartoffel-
mel, ris, kaffe, flere forskellige slags gryn, sæbespånere, brun sæbe, soda m.m.
ikke var færdigpakket men blev vejret af i hvert enkelt tilfælde fra diverse skuffer
i disken. Ja – sågar gær blev skåret ud fra en 1 kg pakke i portioner til 10, 15,
25 og 50 øre.

En nødvendig kunnen var også foldning af papirkræmmerhus til påfyld af f.eks.
krydderier, mandler, potaske m.m. i mindre portioner. Når alle varer var fun-
det frem skulle alt eller dele indpakkes også selvom kunden havde kurv med,
men hjemtransporten kunne alt afhængig af vejrliget kræve en sådan mere
forsvarlig indpakning.

Af andre og meget normale opgaver i kundebetjeningen var påfyld af eddike,
petroleum og sprit i kundens egne medbragte flasker og dunke. Som mellemed
til Thordrups Æg Central i Allingåbro for indsamling af æg fra større hønse-
avlere i landbruget. Det var også muligt for mindre hønseavlere blandt byens
borgere at indlevere æg i forbindelse med indkøbet, hvorfor det også var en hel
normal del af betjeningen at modtage, veje og pakke æggene i bakker i bag-
butikken, inden man gik i gang med at ekspedere ønskede varer og modregne
med beløbet for de indleverede æg.

Apropos kaffe så hører det absolut med i nærværende fremstilling, at man på
et for mig ikke nærmere defineret tidspunkt har taget denne vare frem som et
helt særligt kvalitetsprodukt til markedsføring af forretningen. Til forskel fra
stort set alle andre købmænd så indkøbte man selv rå bønner af forskellige ty-

per i større portioner, som købmand Gerstrøm selv forestod blanding af efter et kun af ham selv kendt forhold, hvorefter bønner blev sendt til brænding på kafferisteri i Randers.

Jeg kan kun bekræfte, at Gerstrøms Kaffe var en vare, som absolut var en ikke ubetydelig del af forretningens image. Forretningen var selvfølgelig understyret med en kaffemølle, hvor bønnerne fra to dominerende beholdere ovenpå disken blev ledt igennem møllen og ned i en underliggende skuffe, hvorfra man vejede ud i enten 1/8-1/4-1/2 kg poser ikke til hylden, men udelukkende i tilknytning til den enkelte ekspedition.

Betjening af kunder i forretningen havde naturligvis alt afhængig af presset første prioritet, men ligeså vigtigt var det sideløbende at pakke ordrer til de stort set daglige landture. Ordre der var enten indtelefoneret eller indleveret på håndskrevne indkøbs-sedler eller i den kontrabog med en forud aftalt kredit, typisk ugentlig eller månedlig, som en stor del af kunderne benyttede sig af. Udover landture, som forretningen selv stod for, var der et par landmænd, der kørte ugentlige landture til naboer i eget lokalområde.

Kaffepose fra Gerstrøm

Men hvorledes med den personlige kundebehandling blandt disse mange praktiske gøremål – var der plads til den? Ja – i allerhøjeste grad var den i fokus, idet der blev lagt meget stor vægt på, at alle i en social og kulturel bredt sammensat kunde-gruppe skulle betjenes med værdighed og respekt og her foregik købmand A. J. Gerstrøm os alle med et lysende eksempel på betjening med indlevelse i og respekt for den enkelte kundes personlighed og behov.

For mig personligt er det uden tvivl det mest værdifulde, jeg har med fra min læretid, idet det har været fremtrædende i hele mit erhvervsforløb, hvor formidling af information, hvad enten det har drejet sig om produkter eller som arbejds-konsulent vejledning til personer i udsatte situationer, har været helt grundlæggende. Da har jeg haft gavn af den oplæring i først og fremmest at forstå behovet hos modparten for at formidle den rette vejledning med skyldig og respektfuld hensyntagen til den enkeltes individuelle personlighed og ressourcer.

I det hele taget er der i min erindring en overordnet oplevelse af en atmosfære af plig og dannelse også i situationer, hvor der var begået fejl, store som små, der

krævede en tilrettevisning, hvilket helt afgjort også havde en afsmittende indflydelse på samhørigheden mellem medarbejderne i såvel butik som korn- og foderstofafdelingen. Netop disse voksne mænd i denne afdeling havde på linje med købmændene A. J. Gerstrøm og P. V. Lüneborg en ikke ringe påvirkning af vores oplæring til omgang og betjening af diverse kundetyper.

Hver for sig havde de deres egen, helt forskellig personlig måde at udføre deres betjening på. Ikke noget formelt tillært, men udelukkende med basis i egen personlighed og fuldt ud accepteret af kunderne.

Den ansvarlige leder af mølleri og grovvarelager var de første par år af min læretid Marius Sørensen, kaldet "Marius Mølleren" og aldrig med den officielle titel lagerforvalter. Efter hans fratrædelse fra 36 års virke i 1953 blev hans afløser Peter Yde. En anden med lang tids virke var chauffør Albert Jensen, der også var et eksempel til efterlevelse i henseende til perfektion i og ansvarlighed for pålagte opgaver i forhold til landture med dagligvarer og transport af foderstoffer til landmændene. På et tidspunkt – jeg husker ikke præcist hvornår, men formentlig i forbindelse med Marius Mølleren's fratrædelse – blev Bernhard Sørensen ansat bl.a. også til udkørsel af grovvarer. Herudover var der i højsæson som høsttiden flere forskellige løsarbejdere.

En af disse var Jacob Petersen, der havde "fast arbejde" i sæsonen med såsæd, hvor han betjente rensemaskinen. At anvende hans formelle navn fortæller ikke rigtig noget om personen, der i daglig tale udelukkende var kendt som "Broder-Jacob", affødt af, at han på et tidspunkt havde ernæret sig som omvandrede sælger af broderivarer.

Samhørigheden imellem de to aldersmæssigt forskellige medarbejdergrupper i købmandsgården bekræftes af den kendsgerning, at man også udenfor arbejdstiden dyrkede et fællesskab ved sammenkomster hjemme privat hos disse "voksne" kollegaer med f.eks. kortspil og andet tidsfordriv.

En medvirkende årsag hertil har selvfølgelig også været, at lærepladsen hørte til de velanskrevne indenfor branchen og derfor tiltrak lærlinge ikke blot fra byen og nærmeste lokalområde, men også fra adresser længere væk end de nærmeste byer Randers og Århus, hvilket jo forudsatte ansættelse på kost og logi og man var indlogeret på 2 værelser på første sal i købmandsgården og indtog den daglige forplejning på Katrines pensionat i Vestergade. Derfor var denne gæstfrihed med "hjemlig hygge" et kærkomment tilbud.

Jeg kan jo med en vis ret sige, at jeg brød en tradition ved som hjemmehørende i Auning at blive ansat som lærling og dermed også hjemmeboende, hvilket dog på ingen måde medførte udelukkelse fra fællesskabet i gruppen hverken på arbejdet eller i fritiden og det medførte jo selvfølgelig også en tilføjelse til kred-

*Butikspersonale 1954.
Fra venstre Hans Sloth,
Paul Marcussen, Bent
Petersen, Hans Jørgen
Fast, Poul Thordrup.
Drengen er Mogens
Gerstrøm.*

sen af private hjem som mødested. For en ordens skyld skal jeg tilføje, at vi to år i træk blev Auning-drenge som lærlinge, idet Bent Petersen, hvis mor var hushjælp hos familien Gerstrøm, afløste mig som 1-års lærling i 1952.

Samarbejdet i gruppen erindrer jeg også udelukkende som værende uden større konflikter udover de banale uoverensstemmelser, der jo altid vil opstå som følge af individuelt forskellig opfattelse af mange situationer. Men det er min oplevelse, at følelsen af ansvar for de pålagte opgaver var fælles og dette ansvar var overordnet enhver individualitet. Eksempelvis erindrer jeg med et ikke ringe skær af hygge og samvær føromtalt store afvejningsdag, hvor vi 2 eller flere - afhængig af kunder i butikken - var beskæftiget i bagbutikken med afvejningen.

I samme bagbutik var der nogle få faste stamgæster, der dagligt lige ville hilse på og samtidig, når nu lejligheden var der, lige skulle have slukket tørsten med en enkelt håndbajer. En person, som ganske vist ikke hørte til nævnte gruppe, jeg husker for nogle helt særlige oplevelser i bagbutikken er vognmand Johannes Rasmussen, der i daglig tale lød navnet "Klods-Johannes".

Han havde i vintertiden opgaven med snerydning af vejene, som han jo havde været i gang med adskillige timer, når vi åbnede kl. 7 morgen, på hvilket tidspunkt han mødte op i bagbutikken for at få morgenmad. Den bestod af en spegesild, som han haledede op direkte fra tønden, skyllede under den kolde hane og med sin lommekniv skar ud i to filetter, hvorefter han med to fingre og hovedet bøjet bagud indtog denne lækkerbiskken. Efterskylning med en "kylling" og håndbajer og så ud på vejene igen.

Selvfølgelig er der også mange lignende oplevelser med alle mulige tænkelige typer af kunder i hovedbutikken og her skal jeg blot nævne tre personer med

medfødte forskellige mentale handicap, der alle var synlige i det daglige gadebillede. Katrine (ikke at forveksle med førnævnte pensionats værtinde) med mongolide træk og uforståeligt sprog, Robert Brandhonnør – totalt besat af brandvæsen og besvarede en hver henvendelse med at knalde hælene sammen og gøre honnør – og Magnus, som nok havde sprog, men ikke i stand til at føre en normal samtale.

Den hændelse, som vi fra butikken oplevede, var en personbil kørende på Jernbanegade, hvor føreren standsede op og ud af vinduet spurgte om vej hos Katrine uden resultat, derefter videre til næste person på fortovet, Magnus, med blot en uklart mumlen som resultat og derefter videre til Robert, som smækkede hælene sammen og gjorde honnør. Men ikke blot vi i butikken havde overværet denne seance. Også husmand Svane, der kørte en ugentlig landtur til Lyngroden havde overværet forløbet fra sin plads på kuskæsædet på hestevognen. Han var lidt af en spøgefulg og kunne ikke nære sig for, da føreren af bilen nu henvendte sig til ham, at fortsætte spillet som meget svær at kommunikere med, hvorefter føreren opgav og rullede vinduet op og fortsatte ud af byen.

Denne "Robert Brandhonnør" med det borgerlige efternavn Thorsen boede sammen med sin mor i Østergade 1 og havde som daglig rutine at gøre indkøb, hvorved vi i forretningen i et vist omfang havde hans tillid og fortrolighed, som indebar daglige informationer om store og små begivenheder i hjemmet.

Og følgende beretning om en beboer på 1. sal, der var meget lille af vækst – måske dværg, men ellers normal – og i daglig tale kun lød navnet "Bette Klara." Hun var igennem et længerevarende sygeforløb og vi fik daglige meldinger fra Robert om hendes tilstand. Hvor sørgeligt et dødsfald end er, så kunne vi ikke undgå at more os over hans sidste melding, der lød "I mons da Bette Klara hun vovnet da var hun dø".

Det sidste af de fire læreår var forbeholdt kontorarbejde i grovvareafdelingen, der udover korn- og foderstoffer også omfattede cementstøberi og forhandling af koks og cinders og i mindre omfang vinduesglas i forhandling for det dengang førende jyske glasfirma Alstrup. Det medførte naturligvis helt andre arbejdsopgaver som telefonbetjening, udskrivning af ordrer til lageret, fakturering og oplæring i RUF-maskinbogholderi.

Der blev også tale om en anderledes tilgang og kontakt til en kundekreds til et varesortiment af helt andre typer og mængder og derfor også med et anderledes informationsbehov. Det indebar en udvidelse af begrebet kundebetjening, personificeret af købmand Lüneborg's meget åbne og ligefremme måde at agere på. I den forstand, at en aftale med f.eks. en landmand om prisen for et parti korn i mange tilfælde indebar en forhandling frem til et kompromis om afvigende opfattelser af pris og kvalitet. Ligesom også videresalget til større kornfirmaer forudsatte en intensiv forhandling.

Selvfølgelig var man som lærling ikke direkte involveret, men lærerigt var det at være vidne til. Og en lille rolle spillede man dog på den måde, at man udover de mere kontormæssige funktioner også havde til opgave at måle rumvægten – den såkaldte hollandske vægt – af de enkelte indgåede partier korn. Ligesom man også havde til opgave at udregne spireprocent i partier af korn, som man forventede havde kvalitet som såsæd. Denne proces var ganske enkel med 100 stk. kornfrø, lagt ned i et bestemt antal dage i en æske med gennemvædet vat og når tiden var gået talte man ganske enkelt, hvor mange af de enkelte frø, der spirede. Begge dele indgik som væsentlige parametre i en endelig prisaftale. Det hører med, at man dette sidste læreår fortsat var til rådighed ved spidsbelastninger i butikken.

C. F. GERSTRØM

Genial-, Korn- og Foderstofforretning
Cementvarefabrik
Postkonto 38055
Telefon 2 og 69

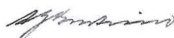
AUNING, den 1. November 1955.-

Anbefaling.-

Poul Marcussen har været ansat her i Firmaet som Lærling i Tiden fra 15. Juli 1951 til 15. Juli 1955 og derefter som Kommis til 1. November s. A., da han blev indkaldt til Militærtjeneste.-

De første tre Læreaar var Poul Marcussen beskæftiget i Butikken, og det sidste Aar paa Kontoret, hvor han deltog i alt forefaldende Arbejde, blandt andet førte han vort Ruffbogholderi i ca. $\frac{1}{2}$ Aar.- Poul Marcussen har i den forløbne Tid udført sit Arbejde med stor Interesse og Omhu til vor fulde Tilfredshed, samtidig med at han har været meget afholdt af Kunderne for sin hæflige og korrekte Opførsel.- Vi er overbevist om, at han vil udføre ham ethvert paalagt Arbejde med god Villie og Interesse, hvorfor vi kun kan give ham vor bedste anbefaling, naar han nu forlader Firmaet efter godt 4 Aars Ansættelse.-

1/3 C. F. Gerstrøm

Paul Marcussens anbefaling fra C. F. Gerstrøm, 1955